

**ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ – ВІДРОДЖЕННЯ
РЕПРЕСОВАНОЇ ЦЕРКВИ
(УГКЦ У 1987-1991 рр.)**

Важливою складовою української опозиції кінця 80-х – початку 90-х років став широкий суспільний рух за відновлення діяльності Української Греко-Католицької Церкви, який, за слушним висловом Степана Кобути, "за своїми масштабами вийшов за рамки суто релігійного питання, набувши політичного характеру" [1, с.23]. Сорок чотири роки вона діяла у підпіллі після насильницької ліквідації 1946 р. Тисячі непокірних її священників та монахів на чолі з єпископами і митрополитом Йосифом Сліпим були ув'язнені та кинуті у концтабори, сотні парохів змушені були прийняти православ'я, а найрадикальніші пішли у підпілля. Радянська історіографія та компартійна преса намагалися сформувані спотворене лице УГКЦ, фальсифікуючи її історію. Могутній комуністичний пропагандистський апарат і Руська Православна Церква здійснювали широкомасштабний ідеологічний тиск на віруючих. Тоталітарно-атеїстична система намагалася викорінювати релігійність галичан і закарпатців, жорстоко боролася з Греко-Католицькою Церквою, яка віками була оплотом національної свідомості, чинником самозбереження і консолідації українського етносу. Церкву загниали у катакомби її храми закрили, зруйнували або перетворили у господарські приміщення. "Пошастило" тим храмам, які стали православними або ж музеями. Система була впевнена у незворотності цього руйнівного процесу на західноукраїнських землях.

Проте УГКЦ виявила виняткову життєздатність, а її духовенство і вірні незламну віру у відновлення батьківської Церкви. Запорукою відродження Церкви було існування діючої підпільної організації. Згідно з даними Глави УГКЦ в Римі кардинала Мирослава Любачівського наприкінці 1980-х рр. її підпілля нараховувало десять ієрархів, близько тисячі священників, тисячу двісті ченців і черниць та 4,5 млн. віруючих [1, с.24]. Інші дані містять звіги офіційних органів влади. Вони свідчать, що 1988 р. у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях діяли 260 священників, 385 ченців і черниць та лише 100 тис. віруючих греко-католиків [2, ф.1, оп.25, спр.3143, арк.41; спр.3330, арк. 9-20; арк.27].

Рух за легалізацію УГКЦ не припинявся від самого Львівського "собору" 1946 р. Та особливого розмаху він набув з початком реформ Михайла Горбачова, який 1985 р. прийшов до влади. В умовах явної соціально-економічної кризи радянської тоталітарної системи він розпочав радикальні зміни у політиці з метою її збереження. Було проголошено курс на демократизацію суспільства, гласність і плюралізм у рамках

соціалістичного ладу. Але, за влучним висловом харківського владика Ігоря Ісіченка, тим самим під комуністичний режим заклали потужну вибухівку [3, с. 205]. Новий курс не міг оминати змін у церковно-релігійній політиці влади, перебудови державно-релігійних відносин.

Поворотним пунктом стала зустріч Михайла Горбачова з ієрархами РПЦ 29 квітня 1988 р., на якій генсек ЦК КПРС заявив про скасування дискримінаційних актів щодо релігії, повернення громадам узурпованих храмів, підготовку нового закону держави про свободу совісті. Він підкреслив, що перебудова, гласність і демократія цілком, без якихось обмежень, стосуються державно-церковних відносин [4]. До такого рішення, крім всього, спонукало ще і відзначення на державному рівні 1000-ліття хрещення Руси-України. До речі, з цієї нагоди Папа Іван Павло II у липні 1988 р. у соборі св. Петра відправив Літургію українською мовою для 15 тис. присутніх греко-католиків Заходу [5]. Ці події спричинили нову хвилю релігійного руху галичан і закарпатців за відновлення батьківської Церкви.

Зрештою, ще у серпні 1987 р. група львівських священників вийшла з підпілля і подала колективну заяву до Москви щодо легалізації УГКЦ. Цей рух, підхоплений широким загалом греко-католиків, очолив єпископ з Івано-Франківська Павло Василик (нині владика Павло – єпископ-ординарій Коломийсько-Чернівецької єпархії), який за підпільну діяльність десять років перебував у таборах Мордовії разом з кардиналом Йосифом Сліпим [5]. Того ж таки 1987 р., посилаючись на декларовану Конституцією СРСР свободу совісті, два єпископи і 23 священники УГКЦ оприлюднили заяву-звернення до Папи Івана Павла II про вихід з підпілля і прохання сприяти “всіма можливими способами справі легалізації Української Католицької Церкви в СРСР” [6, ф. 1, оп. 25, спр. 330, арк. 9-20]. У жовтні 1988 р. делегація Івано-Франківської єпархії підпільної УГКЦ прибула до Москви і вела переговори у Раді в справах релігії при Раді Міністрів СРСР щодо легалізації Церкви. Але вони закінчилися безрезультатно, оскільки влада тоді розцінювала подібні заяви і факти виходу парафій з підпілля проявами релігійного екстремізму. Більше того, за вказівкою Москви, партійні органи України проводили заходи з метою нейтралізації активності вірних Греко-Католицької Церкви. Засоби масової інформації посилили пропагандистську кампанію, щоб дискредитувати УГКЦ, терміново було видрукувано праці антиунійного змісту [7, с. 113].

Суспільно-релігійний рух на західноукраїнських землях впливав у могутній потік загальноукраїнського національного відродження кінця 80-х років. Прагнення радянської влади до демократичного іміджу у світовому співтоваристві змушувало її можливості у боротьбі з ним. Москва була змушена у 1987 році звільнити близько 300 українських політ'язнів з 350-ти, які, користуючись формальними засадами гласності, рішуче

включалися у подальшу боротьбу з системою. Провідники Української Гельсінської групи, Ініціативного комітету за звільнення в'язнів сумління Левко Лук'яненко, Вячеслав Чорновіл, Іван Гель, Михайло Горинь, Степан Хмара активно підтримали легалізацію УГКЦ. “Ряд націоналістично налаштованих осіб (Хмара, Горинь, Тереля), які звільнені з ув'язнення, – доповідав Києву Львівський обком партії у серпні 1987 р., – намагаються блокуватися з уніатами-екстремістами, використовуючи їх у ворожих цілях для проведення спільних провокаційних акцій. Не виключено, що буде відновлено діяльність так званого “комітету по захисту католицької церкви на Україні” [8, ф.1, оп.25, спр.3143, арк.43]. Перший секретар обкому В.Добрик не помилився. Наприкінці того ж року недавній політв'язень Іван Гель заснував Комітет захисту УГКЦ, до складу якого увійшли й діячі церкви. З метою активізації суспільно-політичного руху він налагодив видання часопису “Християнський голос” [9, ф.1, оп.25, спр.3143, арк.49].

“Особливістю заключного етапу національно-визвольного руху в Україні, – ідзначав львівський історик Юрій Зайцев, – стало розгортання опозиційної діяльності, зростання її масовості, прагнення людей реалізувати нагромаджені роками неволі емоційний, волелобний, державотворчий потенціал, утворення політичних партій, вихід з підпілля заборонених церков” [10, с.396]. Потенціал українського народу спрямовувався на національне і релігійне відродження. Його ідеї генерували представники нової національної еліти і патріотично налаштоване духовенство. Серед методів їх діяльності були заяви-звернення до партійних і державних органів ініціювання багатотисячних мітингів, демонстрацій і Богослужінь. У відкритому листі до М.Горбачова від 5 серпня 1987 р. Вячеслав Чорновіл наголошував на праві існування легальної опозиції, докорінної перебудови національної політики Москви стосовно України, усунення її комуністичного керівництва на чолі з В.Щербицьким [10, с.398-395]. Групи греко-католицьких ієрархів і священників протягом 1988-1989 рр. неодноразово зверталися з вимогами легалізації Церкви у вищі інстанції держави і міжнародного суспільства. У січні 1989 р. Івано-Франківський єпископ П.Василик звернувся до М.Горбачова з проханням про зустріч і переговори щодо “наболілих питань, пов'язаних із організацією нашої Церкви” [11, с.26]. У травні того ж року делегація єпископів і священників УГКЦ прибула до Москви з петицією для М.Горбачова про відновлення Церкви, водночас вели переговори у Раді в справах релігії. Коли ж делегація не отримала позитивної відповіді, група греко-католиків почала у Москві голодування, яке тривало до кінця листопада 1989 р. Крім того, групи зверталися з петиціями до учасників Віденського і Паризького форумів держав-учасниць наради з питань безпеки і співпраці Європи. Особливої ваги набули акції на честь 1000-ліття хрещення Руси-України. Коли у Римі відбулася зустріч

президента Горбачова з Папою Іваном Павлом II і встановилися дипломатичні відносини між СРСР і Ватиканом, стало можливим поставити питання про легалізацію УГКЦ і реєстрацію її громад на найвищому рівні. Внаслідок цих заходів Кремль погодився підготувати новий Закон про свободу совісті, який узгоджувався б із міжнародними правовими актами з проблем прав людини і релігійних свобод [12, с.614].

Відродженню УГКЦ активно сприяли українські громадсько-політичні формування: Народний Рух України, Гельсінська спілка, Український Християнський демократичний фронт та ін. Перший збір Руху у вересні 1989 р., який об'єднав у своїх рядах близько 280 тисяч членів, прийняв ухвалу "Про церкви в Україні". Вона декларувала свободу віросповідання, наповнювала реальним змістом закон про відокремлення Церкви від держави, звинувачувала РПЦ у прислужництві комуністичному режимові, вимагала легалізації УГКЦ та засуджувала Московський патріархат за перешкоди у відродженні національних церков [13, с.20]. Другий збір Руху 1990 р., коли проблема легалізації вирішилась і розпочався процес відродження і розбудови Українських Греко-Католицької та Автокефальної Православної Церков, відзначив важливу роль релігійних чинників у державному будівництві [14]. Ця орієнтація на пріоритет національно-патріотичних устремлінь насамперед пов'язувалась з історією Греко-Католицької Церкви, яка протягом віків була чинником самозбереження і консолідації українського етносу. Саме вона зуміла у вкрай несприятливих умовах зберегти національну форму у побуті, обрядах, традиціях. Століттями вона суттєво впливала на форми суспільної та індивідуальної свідомості, соціальні відносини, спричинилася до ідейно-політичної єдності українського народу. Отже, взаємозв'язок національного відродження України з відродженням національної Церкви став необхідною умовою державо-творчого процесу.

Усвідомлюючи небезпечний для системи розвиток подій в Україні, зокрема у західних областях, партійні та правоохоронні структури запобігали наростанню греко-каголицького руху. Вони покладали великі надії на православну церкву, ієрархія якої відверто виступала проти легалізації УГКЦ. Митрополит Київський та Галицький Філарет заякував суспільство: "А що буде як, не дай Боже, легалізуються Українська Католицька Церква? Нові месії розведуть таку ворожнечу, що ми усі будемо не раді" [15]. Отже, компартія, влада і РПЦ єдиним фронтом виступали проти відродження УГКЦ. Цікаво, що їх аргументи радикально змінилися, зникли безпідставні звинувачення у "співробітництві з німецькими окупантами", "антинародній діяльності", "зв'язках із Ватиканом ворогом СРСР" тощо. Негативна позиція компартії щодо легалізації Церкви у заяві її ЦК кваліфікувалася як "не обмеження, заборона для віруючих, а недопущення вико-

рисання релігії в антисоціальних, націоналістичних цілях... Партійні і радянські органи, особливо західноукраїнського регіону, відносяться до спроб реанімації уніатства як релігійно-політичні організації на національній основі різко негативно. Категорично проти цього РПЦ та інші релігійні об'єднання" [16, ф.1, оп.32, спр.2659, арк.7]. Безперечно, верхівка РПЦ не бажала втрачати свого впливу на західний регіон, адже на початку 1988 р. там знаходилася половина із 4418 православних парафій в Україні [16, спр.2556, арк.12]. Але й серед її ієрархії не було єдності. Наприкінці 1989 р. архієпископ РПЦ Кирило наголошував: "Кожна людина має право молотися Богу так, як вона бажає, і закони повинні це право поважати. Тому, не сприймаючи унії з богословської точки зору, я переконаний у необхідності надання українським католикам східного обряду можливостей молитися згідно з їх традиціями" [17, с.3].

Церковно-релігійні антагонізми в регіоні викликали негачі світового співтовариства. На засіданнях комісії з прав людини у Женеві розглядалися питання щодо переслідування УГКЦ, порушення релігійних свобод і прав людини. віруючих греко-католиків. На вказаних підставах 14 американських сенаторів офіційно звернулися з листом до М.Горбачова. На початку липня 1989 р. керівник відділу ЦК КПУ А.Меркулов у доповідній записці "Про негативні наслідки ситуації, що склалася навколо УГКЦ" нарешті зробив висновок: підстав для заборони реєстрації УГКЦ згідно із законодавством немає, а "подальше заглявання цього питання веде до підризу авторитету Компартії України і Радянської влади і може негативно відбитися на політичному кліматі в західному регіоні України в період виборів 1990 р." [18, ф.1, оп.32, спр.2659, арк.13-14].

Другій половині 1989 р. характерні масові виступи греко-католиків, скоординовані ієрархами на чолі з Місцєблостителем Архієпископа Володимиром Стернюком багатолюдними релігійними акціями. Апогєєм стала 100-тисячна маніфестація 17 вересня у Львові під гаслами легалізації УГКЦ. Процес самочинного відродження греко-католицької віри переріс у захоплення батьківських храмів. Першими в регіоні перейшли у власність УГКЦ 29 жовтня Преображенський собор у Львові і церква Св. Трійці у Щирці на Львівщині. Усвідомлюючи, що процес відродження церкви зупинити неможливо, партійно-державні чинники намагалися скерувати його під свій контроль. 21 листопада 1989 р. Рада у справах релігії при Раді Міністрів УРСР оприлюднила заяву, за якою реєструвалися греко-католицькі громади, яким надавалися усі права, встановлені законом для релігійних об'єднань. Водночас, відзначалося у заяві, "питання про утворення греко-католицької церкви східного обряду як самостійної церковної організації" відкладалося до переговорів РПЦ з Ватиканом [18, арк. 41].

За цих умов архієпископ В.Стернюк скликав 23 січня 1990 р. у Львові церковний собор УГКЦ за участю шести єпископів і 150 священників. Він проголосив легалізацію Церкви, визнав неканонічним Львівський псевдособор 1946 р., висловив вимоги реабілітувати репресованих представників греко-католицького духовенства, повернути Церкві її храми та визнати церковну організацію УГКЦ [18, спр.2771, арк.9]. Цей акт спричинив лавиноподібний процес масового переходу віруючих із православ'я та реєстрацію греко-католицьких громад. Вже у лютому поступило понад 435 заяв щодо реєстрації відновлених парафій. А до кінця року відроджено 1677 греко-католицьких громад [19, с.31]. Вирішальне значення у цьому процесі зіграла ініціатива демократично обраних місцевих рад, які попри невизначену політику Києва ухвалювали радикальні постанови й сміливо їх реалізували. Зокрема, 4 травня 1990 р. Львівська обласна Рада народних депутатів прийняла постанову "Про релігійні конфесії на Львівщині". Утверджуючи історичну справедливість та реальні права людини, насамперед свободу совісті, враховуючи реальну ситуацію в області і опираючись на ініціативу мас, народні обранці Львівщини ухвалили: "1. На території Львівщини кожна релігійна конфесія, діяльність якої не суперечить міжнародним нормам, має право на реєстрацію, вільне існування та пропаганду власного вчення. 2. Визнати дії органів влади Львівської області по ліквідації УГКЦ у 1946 р. та переслідування віруючих і духовенства Греко-Католицької Церкви незаконними і аморальними, поновити УГКЦ у всіх правах. 3. Виконавчим комітетам районних та місцевих Рад реєструвати релігійні громади будь-якої конфесії". Постановою визначався порядок передання храмів відновленим конфесіям, собор св. Юра – історична резиденція митрополита УГКЦ повертався митрополії. Львівська обласна рада пропонувала Верховній Раді УРСР розглянути питання про відновлення у правах українських національних церков [20, с.13]. Ця постанова, особливо у питанні передання собору св. Юра, надзвичайно стурбувала Руську Православну Церкву. Її ієрархи засипали протестами владні і партійні структури республіки, СРСР та Московського патріарха Пимена. Але процес відродження УГКЦ продовжувався.

Слід зауважити, що відновлення легального статусу Церкви, діяльність і розбудова її структур, становлення релігійного життя греко-католиків відбувалося у складній ситуації громадсько-політичного життя в Україні. Адже десятиліттями комуністична пропаганда таврувала УГКЦ, а широкомасштабна антикатолицька спрямованість режиму становила один з головних чинників його внутрішньої політики. Не можна ігнорувати вплив РПЦ, яка більше сорока років панувала не лише у регіоні, а й у всій Україні. Спільно з партійними і урядовими чинниками вона опиралася відродженню УГКЦ, насамперед через перспективу втрат мільйонів

віруючих, відтак значних прибутків та тисяч церковних споруд, монастирів, іншого майна. На початок 1991 р., коли кількість греко-католицьких громад досягла у Львівській області – 907, Івано-Франківській – 375, Тернопільській – 392 і Закарпатській – 127, РПЦ вдалося контролювати близько 600 [21, с.284]. Окрім всього, у західному регіоні відроджувалась Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ), ієрархія якої намагалася повернути віруючих до своєї конфесії, відтак претендувала на частину храмів. Демократичні перетворення 80-х рр. дозволили колись ліквідованій більшовиками Церкві ще 20 жовтня 1989 р. зібрати собор у Львові й проголосити своє відродження. Отже, відродження УГКЦ і УАПЦ розпочалося і протікало паралельно. На жаль, їх співпраця не склалася. “Шкода, що УАПЦ одразу ж зайняла таку гостру політику щодо УГКЦ, – писав тодішній голова Львівської облради Вячеслав Чорновіл, – й двічі шкода, що вони обидві обрали конфронтацію замість розумної релігійної дискусії” [23, с.54].

На час виходу УГКЦ із підпілля і в перший період відновлення вона мала в Україні лише три єпархії: Львівську, Івано-Франківську та Мукачівську, яка через Апостольського нунція в Україні підпорядковувалась Ватикану. Вони склали Львівську митрополію, якою керував архієпископ Володимир Стернюк, Глава УГКЦ – Верховний архієпископ і кардинал Мирослав-Іван Любачівський знаходився у Римі. 3-10 лютого 1991 р. у Ватикані зібрався останній поза Україною синод усієї єпархії Церкви за участю єпископів із Західної України. Він обговорив ситуацію в Україні і прийняв рішення про переїзд Глави УГКЦ до Львова [23, с.54]. Вже 30 березня митрополит М.Любачівський прибув до історичного центру УІ КЦ в Україні й того ж дня провів архієрейську Службу Божу в соборі св. Юра, а наступного дня був присутній на величній академії, де його вітали керівники області і тисячі греко-католиків. З цієї нагоди Папа Павло II надіслав кардиналові М.Любачівському послання, у якому зазначав: “Щасливі обставини, що принесли воскресіння Католицької Церкви візантійсько-українського обряду і правну відбудову її ієрархії, дозволяють тепер Вашій Еміненції святкувати Пасху в українському катедральному храмі у Львові... Є це поворот, що замикає епоху, позначену героїським свідченням віри і твердої вірності до Петрової Столиці тисяч і тисяч віруючих, які – разом зі своїми пастирями – прийняли хрест, що привів до воскресіння Церкви в Україні [24].

Приїзд до України Глави УГКЦ й утвердження його на святоюрському престолі позначив остаточну легалізацію Церкви, кінець катакомбного існування і початок нової епохи в її історії. Довголітня боротьба українського народу за відродження національної Церкви завершилася перемогою. “Історія має свої невліпові закони, яких не можна зупинити

ні бісівською комуністичною ідеологією, ні мілітарними силами, – говорив у вітальному слові Вячеслав Чорновіл. – Сталося те, що мусило статися: до свого дому повернувся Верховний Архієпископ Української Греко-Католицької Церкви Блаженніший Мирослав Іван Кардинал Любачівський. Це стало можливим внаслідок боротьби нашого народу за волю взагалі і зокрема Галичини, яка веде перед у національному відродженні України. Тільки в хвилі зростаючих змагань за демократію і самостійність Української Держави стали можливими вихід з підпілля Української Греко-Католицької Церкви і ті здобутки, які маємо на сьогодні... ми надіємося, що з Вашим прибуттям на рідну землю Українська Греко-Католицька Церква підніметься на ще вищий ступінь і зробить ще більше для торжества ідеї Української самостійної держави” [25]. Повернення Глави Церкви в Україну у значній мірі сприяло відродженню УГКЦ, крім того, як слушно зауважив тодішній заступник і олови облради, дисидент Іван Гель “сприятиме поглибленню наших контактів з Ватиканом, стане важливим кроком у налагодженні зв’язків і співпраці з національними церквами всіх країн” [25].

23 квітня того ж року Верховна Рада УРСР прийняла Закон “Про свободу совісті та релігійні організації”. Він врегулював одну з важливих проблем етнонаціонального розвитку суспільства. Нарешті відмінили усі заборони щодо релігії та церковних організацій і громадянам республіки законодавчо надавалися права на свободу совісті і віросповідання, інтереси віруючих та релігійних організацій поєднувалися з інтересами держави [26, с.656-666]. Отже, релігія набувала нового суспільного статусу, наповнювалася етнонаціональним змістом. Розпочалося докорінне переосмислення ролі і місця релігії в суспільстві і державі, повернення в побут народу обрядів, звичаїв та історичних традицій національної духовності. Низкою законодавчих актів в Україні визналися такі релігійні свята, як Різдво Христове, Великдень, Трійця.

Таким чином, Греко-Католицька Церква, нарівні з іншими конфесіями України, дістала офіційне визнання, але, на жаль, не реабілітацію. Розпочався новий етап її історії – процес становлення і розбудови.

1. Кобута С. Політичні аспекти легалізації Української Греко-Католицької Церкви (1987-1991) // Людина і політика. – 1999. – №3. – С. 23, 24.
2. ЦДАГОУ. – Ф. 1, оп.25, спр.3143, арк.41, спр.3330, арк.9-20; арк.27
3. Ісіченко І., архієпископ. Історія Христової церкви в Україні. – Харків, 1999. – С. 205.
4. Правда. – 1988. – 30 апреля.
5. Бюлетень релігійної інформації. – 1997. – № 13-14; Ієрархи Української Греко-Католицької Церкви в Україні // Поступ. – 1999. – 11 вересня.
6. ЦДАГОУ. – Ф. 1, оп.25, спр.330, арк.9-20.
7. Ржезак Т., Цуркан В. Розшукуються... – К., 1989. – С. 113.
8. ЦДАГОУ. – Ф. 1, оп.25, спр.3143, арк.43.

9. Там само – Арк.49.
10. Зайцев Ю. Політична опозиція 60-80-х років // Історія України – Вид. 2-е. – Львів: Світ 1998. – С. 396; С. 398-395.
11. Документи папяршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. Перша сесія. Жовтень 1996 рік – Львів: Свічадо, 1998. – С. 26.
12. Історія релігій в Україні. – К.: Знання, 1999 – С. 614.
13. Літературна Україна – 1989 – 19 жовтня Вісник Руху. 1990. – № 5. – С. 20.
14. Літературна Україна. – 1990. – 1 листопада
15. Правда України – 1989. – 23 мая.
16. ЦДАГОУ. – Ф.1, оп.32, спр.2659, арк. 7, спр.2556, арк.12.
17. Московский церковный вестник – 1989. – № 17 – С. 3.
18. ЦДАГОУ. – Ф.1, оп.32, спр.2659, арк. 13-14; арк. 41; спр.2771, арк. 9.
19. Васюковський В. Гарячі точки: стан справ і шляхи врегулювання // Людина і світ – 1990. – № 10. – С. 31.
20. Постанова Львівської обласної ради // Людина і світ. – 1990. – № 9. – С.13.
21. Головащенко С. Історія християнства – К. Либідь, 1999. – С. 284.
22. Чорновіл В. Ідея єдності для мене абсолютна // Відродження. – 1990. – № 10. – С. 10.
23. Стоцький Я. Історичні аспекти відновлення, реорганізації та стуркутування православних і католицьких церков в Україні у 1988-1999 рр. // Київська Церква – К – Львів, 1999 – № 2-3. – С. 554.
24. За вільну Україну – 1991. – Червень. – Спецвипуск.
25. Там само. – 2 квітня.
26. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – С. 656-666.

Marchuk V

REVIVAL OF UKRAINE REVIVAL OF THE REPRESSED CHURCH

(Ukrainian Greek Catholic church since 1987 till 1991)

The processes of revival and coming into being of Ukrainian Greek Catholic church based on real material are described in the article. The author discovers the activities of Greek Catholic church's legalization that became very popular while soviet social and economical crisis shifts in religion policy of state authorities.